

ตัวอย่างหิน 15 ก้อนๆ

ในเดือนมีนาคม 1983 ชายหนุ่มสามคนไปเยือนแกลเลอรีศิลปะแห่งหนึ่งที่ย่านกินซา โตเกียว ทั้งสามแต่งตัวธรรมดา สวมเสื้อยืด กางเกงยีน สตีฟ จ๊อบส์ วัย 28 เป็นหนึ่งในนั้น

แม้จะยังหนุ่มมาก แต่ตอนนั้นเขาก็ก่อตั้งบริษัท Apple แล้ว

อีกสองคนที่ไปกับจ๊อบส์คือ สตีฟ วอซเนียก ผู้ร่วมก่อตั้งบริษัทกับเพื่อนร่วมงานอีกคนหนึ่งชื่อ ร็อด โฮลท์

มัตสึโอะกะ ฮะรุโอะ เจ้าหน้าที่แกลเลอรีต้อนรับแขกอเมริกันทั้งสามอย่างดี ในบทสัมภาษณ์ในเวลาต่อมา มัตสึโอะกะเล่าเหตุการณ์ในวันนั้นว่า สตีฟ จ๊อบส์ บอกเขาว่า “ผมอยากสะสมภาพชินฮันงะ โปรดสอนผมทุกอย่าง” แล้วยื่นนามบัตรให้

มัตสึโอะกะพาเขาไปที่หลังร้าน ที่เก็บภาพพิมพ์แกะไม้ชินฮันงะ เขาไม่รู้ว่าแขกทั้งสามเป็นใคร แต่จากการสนทนา ดูเหมือนชายหนุ่มนาม สตีฟ จ๊อบส์ รู้จักชินฮันงะดี ต่อมาเขาอ่านบทความในหนังสือพิมพ์ จึงรู้ว่าคนมาเยือนเป็นเจ้าของบริษัทแอปเปิล

วันแรกที่เจอกัน สตีฟ จ๊อบส์ ชื้อภาพพิมพ์แกะไม้ไปสองภาพ รูปหนึ่งเป็นภูเขาฟูจิและซากุระบาน อีกรูปหนึ่งเป็นภาพหญิงสาวเพิ่งตื่นนอน ชื่อภาพ *Morning Hair* (朝寝髪) ผลงานปี 1930 ของศิลปินโทริอิ โคทอนโตะ ราคาเจ็ดพันดอลลาร์

เหตุที่รูปนี้มีราคาแพงเพราะหายาก มันเป็นภาพที่ถูกรัฐห้ามในตอนสงคราม แต่มีบางภาพหลุดรอดออกมา

มัตสึโอะกะเล่าว่า เขารู้สึกทึ่งในรสนิยมของจ๊อบส์ทันที

สตีฟ จ๊อบส์ ไม่ได้ซื้อภาพเพราะมันแพง เขาซื้อเพราะชอบ

การพบกันของคนซื้อและคนขายภาพครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของมิตรภาพของคนสองชาตินานถึง 28 ปี สิ่งที่น่าทึ่งที่จ๊อบส์คือรสนิยมด้านความงามของจ๊อบส์ จ๊อบส์มองออกว่าภาพชิ้นไหนเป็นงานดีหรือมาสเตอร์พีซ ราวกับว่าเขาศึกษาเรื่องนี้มานานหลายสิบปี

ความจริงจ๊อบส์รู้จักงานชินฮันงะมาตั้งแต่วัยรุ่น เพราะบ้านของเพื่อนวัยเด็ก (และต่อมาเป็นผู้ร่วมงานของเขา) บิล เพอร์นานเดซ

ภาพ *Morning Hair* (朝寝髪)

มีภาพพิมพ์แกะไม้ชินฮันงะ

แม่ของบิลเรียนศิลปะญี่ปุ่นที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด เธอชอบภาพชินฮันงะ เขวมน้ำมันไว้ในห้องนั่งเล่น ส่วนตาของเพอร์นานเดซสะสมภาพของศิลปินชินฮันงะที่มีชื่อเสียง ฮะซุอิ คาวะเซะ

เมื่อเขาเห็นภาพพิมพ์แกะไม้ฝีมือคาวะเซะครั้งแรก เขาตะลึงไม่อยากจะเชื่อว่าคนญี่ปุ่นสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะละเอียดอ่อนในระดับนี้ มันเป็นงานกราฟิกขั้นสูง

จ๊อบส์จึงชอบงานของคาวะเซะเป็นพิเศษ

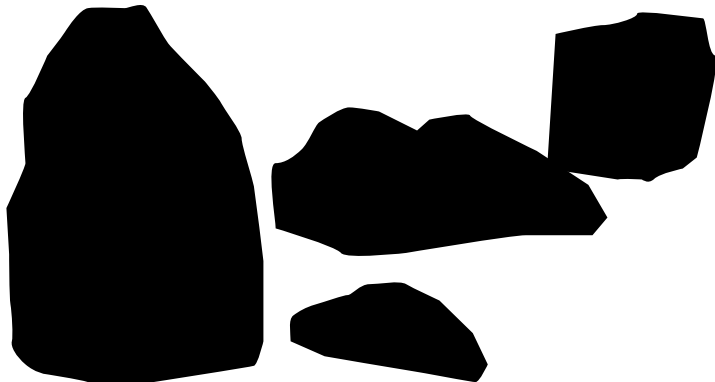
ภาพที่เขาเห็นที่บ้านบิลซึ่งจับใจเขาคือ *Senju Waterfall, Akame* (1951) ของ ฮะซุอิ คาวะเซะ สีเส้นจัดจ้าน จิตรกรตัดทอนส่วนรุ่งรังออกหมด เป็นภาพเรียบง่าย เห็นไปไม่สับสนชัดเจน น้ำใสแจ้วกระเซ็น ความเรียบง่ายของภาพแตงดงามเหลือประมาธ นี่น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นปมเพาะให้เขาเข้าสู่สายทาง Minimalism

เขาบอกบิลว่าเขาชอบงานแบบนี้ สะอาด น้อยที่สุด เรียบ แต่งดงาม

ตั้งแต่นั้นหลักการที่เขาใช้ตลอดชีวิตคือ simplicity

ทุกอย่างต้องเรียบง่าย แต่งดงาม

หิน 15 ก้อนของ สตีฟ จ๊อบส์

ทุกครั้งที่ สตีฟ จ๊อบส์ ไปเยือนเมืองเกียวโต เขาเจาะจงใช้คนขับรถชื่อ โอชิมะ ฮิโรชิ

โอชิมะพาเขาเที่ยวทั่วเมืองเกียวโต ทั้งสองคุยกันอย่างสนุกสนาน จ๊อบส์กลายเป็นเพื่อนกับคนขับรถชาวญี่ปุ่น เขาให้ที่อยู่กับหมายเลขโทรศัพท์ของเขาแก่คนขับรถ ทั้งยังชวนโอชิมะให้ไปเยี่ยมเขาที่อเมริกา

ทั้งสองสนิทสนมกันพอที่โอชิมะล้อเล่นว่า จ๊อบส์น่าจะตั้งชื่อผลิตภัณฑ์สักรุ่นตามชื่อเขาว่า Hiro

สตีฟ จ๊อบส์ มีความผูกพันกับประเทศญี่ปุ่นมาก ทั้งวัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ และอาหาร

สตีฟ จ๊อบส์ ชอบไปเยี่ยมวัดเรียวอันจิ (龍安寺) มันมีสวนหินอันเลื่องชื่อ เขารักวัดเรียวอันจิมาก

วัดนี้มีอายุร่วมทศวรรษ การจัดสวนหินในวัดนี้ถือว่าเป็นสุดยอดแห่งความเรียบง่าย และสะท้อนปรัชญาเซนอย่างชัดเจน

อาจารย์แสงอรุณ รัตกลีกร แห่งคณะสถาปัตยกรรม จุฬาฯ เขียนว่า “ความงามของเรียวอันจิไม่ขึ้นกับตำราใด ๆ และไม่ขึ้นต่อประวัติศาสตร์ เพราะวิธีสร้างความงามแบบนี้ไม่เคยมีมาก่อน และมันอยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้ ไม่ใช่ในฐานะแบบโบราณสถาน ผลของความงามที่ปรากฏขึ้นเช่นนี้เป็นเพราะผู้สร้างสวนแห่งนี้ได้ยกสภาวะของจิตของตนขึ้นด้วยการฝึกฝนจิตแบบเซน เมื่อจิตสะอาดและหลุดจากกายหายาบ ความงามที่เกิดขึ้นจึงเป็นความงามที่อยู่ในสภาพละเอียด และยากที่จะพรรณนาด้วยถ้อยคำของมนุษย์กายหายาบอย่างเรา ๆ สวนแห่งนี้ไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อให้คนทั่วไปดู แต่สร้างขึ้นเพื่อการอบรมฝึกฝนจิตของภิกษุในวัด เพื่อการค้นหา ‘จิตเดิมแท้’ ของตน”

ในการไปเยือนเรียวอันจิครั้งแรก โอชิมะบอกจ๊อบส์ว่า “ในสวนนี้มีก้อนหิน 15 ก้อน แต่เราไม่สามารถมองเห็นหินทั้ง 15 ก้อนพร้อมกัน ไม่ว่าจะมองจากมุมไหน”

จ๊อบส์ตรงไปตรวจสอบทันที เขาเดินไปเดินมารอบสวน ก็จริง

อย่างที่คนขับรถบอก

เขาถามว่า “ทำไมเป็นอย่างนั้น?”

โอซิมะบอกจ็อบส์ว่า “ในวัฒนธรรมญี่ปุ่น เลข 15 หมายถึง ความสมบูรณ์แบบ ญี่ปุ่นในอดีตถือว่าผู้ชายที่อายุ 15 ปีเป็นผู้ใหญ่แล้ว คินจันทร์เต็มดวงก็เป็นวันขึ้น 15 ค่ำ”

คนขับรถเสริมอีกว่า เหตุที่ไม่มีการมองเห็นหินพร้อมกันทั้งสิบห้าก้อนเพราะการออกแบบตั้งใจให้เป็นเช่นนั้น เนื่องจากงานไม่มีวันสมบูรณ์ ต้องพัฒนาต่อไป

จ็อบส์ฟังโอซิมะแล้วก็พยักหน้า เขาค่อนข้างพอใจกับคำตอบนี้ หรือปรัชญาการคิดแบบนี้ หลายปีต่อมา เมื่อเขาพาลูกไปเยือนวัดนี้ จ็อบส์ก็เล่าคำอธิบายนี้ให้ลูกฟัง

สตีฟ จ็อบส์ เข้าใจปรัชญาหิน 15 ก้อนนี้ทันที เพราะเขาตั้งใจทำงานออกแบบของเขาที่เลข 15 เสมอ งานของเขาต้องสมบูรณ์แบบ ลูกน้องของเขารู้ว่า ทำงานกับ สตีฟ จ็อบส์ ยากเพียงไร เพราะเขาเป็น perfectionist

ทัศนคติการทำงานของเขาคือ “หากงานไม่ดีพอ ไม่ต้องมาเสนอหน้าให้เห็น”

จ็อบส์มีสำนึกเรื่องความงามในระดับสูง ในทัศนะของเขาความงามคือความเรียบง่าย ไม่เพียงแต่รูปลักษณ์ภายนอก แต่ทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง

จ็อบส์เห็นว่าความเรียบง่ายคือสิ่งที่ดีที่สุดในการออกแบบ มันทอนส่วนเกินออกไปหมดสิ้น เหลือแต่แก่นแท้ ไม่เสแสร้ง ไม่วุ่นวาย ไม่ซับซ้อน แม้กระทั่งคู่มือการใช้งานก็เป็นส่วนเกิน

หากงานออกแบบมาดี ใยต้องมีคู่มือการใช้งาน?

แต่เขาก็รู้ว่า ความเรียบง่ายนั้นออกแบบได้ยากที่สุด

จ็อบส์เชื่อปรัชญาการออกแบบที่เรียบง่ายเหมือนที่ ดีเทอร์ รัมส์ (Dieter Rams) ปรมาจารย์นักออกแบบกล่าวว่า “น้อยกว่าแต่ดีกว่า” (Less, but better.)

ปรัชญาการออกแบบที่เรียบง่ายของ สตีฟ จ็อบส์ มาจากไหน?

คำตอบน่าจะเป็นวิถีเซนของญี่ปุ่น มันอยู่ในลมหายใจของเขา

สตีฟ จ็อบส์ รู้จักญี่ปุ่นครั้งแรกก็ผ่านเซน

วิถีเซนสอนเขาเรื่องการสัมผัสความงาม

คนที่ชื่นชอบปรัชญาเซนจะเข้าใจศิลปะได้ง่ายขึ้น เพราะศิลปะที่ดีคืองานที่เรียบง่าย

สวนหินของญี่ปุ่นสะท้อนปรัชญาเซนอย่างชัดเจน การกวาดทรายเป็นริ้ว การวางก้อนหินแต่ละก้อนล้วนมีความหมาย และเต็มไปด้วยสัญลักษณ์ เช่น ริ้วคลื่นคือสายน้ำ หินคือภูเขา ความอ่อนและความแข็งประสานเป็นหนึ่งเดียว

มันไม่ใช่การจัดสวนธรรมดา มันคือการเชื่อมตัวตนกับธรรมชาติและจักรวาล

นี่เป็นปรัชญาทั้งในการออกแบบและการใช้ชีวิต

ในฐานะคนที่ถูกพ่อแม่ทิ้ง จ็อบส์ค้นหาตัวตนของเขามาตลอด ความคิดแสวงหานี้พาจ็อบส์ไปถึงวัดเซนที่ ลอส อัลทอส รัฐแคลิฟอร์เนีย โคบัน โอโตกาเวะ พระเซนสายโซโตจากญี่ปุ่น เป็นครูของเขา วิถีเซนส่งผลต่อวิถีคิดและชีวิตของเขาอย่างมาก

เขากล่าวว่า “ผมพบว่าศาสนาพุทธ เซนญี่ปุ่น เป็นสุดยอดแห่งสุนทรียภาพ สิ่งงดงามที่สุดที่ผมเห็นคือสวนต่าง ๆ ในเกียวโต ผมชื่นชมสิ่งที่วัฒนธรรมได้สร้างขึ้นมาโดยตรงจากพุทธสายเซนอย่างมาก”

จ็อบส์เห็นว่าญี่ปุ่นมีปรัชญาชีวิตและความงามที่อดเยียม นั่นคือเรียบง่าย อันเป็นผลมาจากวิถีเซนอันยาวนาน และฝังรากลึกในสังคมญี่ปุ่น